

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

Kazakhstan's transport and logistics enterprises at the global level, an increase in cargo traffic and will form a new impetus for the development of transport in Kazakhstan.

References

1. Sadykova G., Tyulyubayeva D., Jakupov N. Transport and logistics cluster as a subject of economy. The Bulletin of KazATC. 2022. Vol. 2(121). pp. 149-157.
2. Raimbekov Zh., Syzdykbayeva B., Rakhmetulina Zh., Zhenskhan D. The effectiveness of logistics development and its impact on the economies of the countries along the Silk Road passing through Kazakhstan. Transport problems. 2018. Vol. 13. Iss.4. pp. 127-143.
3. Kvitko K. Comparative Analysis of International Transport Systems: Infrastructure, Ratings, Transportation Corridors. Transportation Systems and Technology. 2020. Vol. 6(1). pp.15-29.
4. Alphaliner TOP 100 / 26 Jan 2023 URL: <https://alphaliner.axsmarine.com/PublicTop100/>
5. Armstrong & Associates, Inc. URL: <https://www.3plogistics.com/3pl-market-info-resources/3pl-market-information/aas-top-50-global-third-party-logistics-providers-3pls-list/>
6. SJ ConsultingGroup URL: <https://jindel.com/>

КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ БАҒЫТТАРЫ (АЙМАҚ МЫСАЛЫНДА)

Сабыржан Асем Аскаровна

sabyrzhanassem@gmail.com

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті, экономика факультеті, Мемлекеттік және жергілікті басқару мамандығының 2 курс магистранты, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Сапаралиева К.С

Аннотация

Аймақтық экономиканы қолдау мемлекеттің дамуы үшін ең бір қажетті тетіктердің бірі болып табылады. Осы тарапта мемлекет тарапынан аймақтық экономиканы қолдау үшін арнайы ұйымдастырылған бағдарламалар аз емес. Бұл бағдарламалар негізінен субсидиялық нақышта жұмыс жасайды. Мысал келтіретін болсақ : "Бизнестің жол картасы – 2020" бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы»; Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. "Қарапайым заттардың экономикасы" бағдарламасы (басым жобаларды несиелендіру механизмі). Almaty Business " аймақтық бағдарламасы»; т.б. жатады. Дәл осы бағдармалар аймақтық экономиканы қолдауға және дамытуға қатысты басты әсер етуші факторлар десек болады. Алайда мемлекеттік жоспарлы бағдарламаның бекітілуі , аймақтық экономиканың дамуына толықтай кепілдік береді деп айта алмаймыз, себебі жекелеген аймақтық проблематикалармен негативті факторлардың болуы мүмкін. Төменде аймақтық бизнесті дамытуға бағытталған мемлекеттік бағдарламалар шолу және бағдарламалар жүру процессімен бірге нәтижелері көрсетілген.

Кілттік сөздер: Аймақтық экономика , мемлекеттік бағдарламалар, "Бизнестің жол картасы – 2020" , - "Қарапайым заттардың экономикасы" , - Almaty Business " аймақтық бағдарламасы»; - "Almaty Finance" ЖШС және "Алматы "Микроқаржы ұйымы"ЖШС , экономиканың басым секторлары, Моноқалалар, «Агробизнес-2020».

Аймақтық экономика құрылымдық жағынан мезоэкономикаға жатады және ерекше экономикалық білім және оның күрделілігі формалардың көптігінен көрінеді. Аймақтық экономика аймақтық ғылымның бір саласы болып табылады және дамудың экономикалық

аспектілері. Алайда, күрделілігіне және әлеуметтік-экономикалық процестердің өзара тәуелділігі, н қарастырады, сондай-ақ экономикалық агенттердің мінез-құлқын анықтайтын экономикалық емес факторлардың кеңістіктік дамуы, өңірлік экономиканың мәні болып табылатын проблемалардың ерекше кешенін зерттеу болып табылады. Аймақтық экономиканы дамыту барысында төмендегілер проблемалар қарастырылады. Мұндай проблемалар: жеке аймақтың экономикасы, аймақтар арасындағы экономикалық байланыстар, аймақтық жүйелер немесе Ұлттық экономика өзара қалыптасатын аймақтар жүйесі, Өндіргіш күштерді қалыптастыру ретінде, экономикалық өмірдің аймақтық аспектілері қарастырылады[1].

Осы тарапта жалпы экономикалық көрсеткіштерді арттырау, атап айтатын болсақ, аймақтық бизнес қабілеттілікті көтеруге бағытталған мемлекеттік бағдарламалар аз емес:

- "Бизнестің жол картасы – 2020" бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы»;

- Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

- "Қарапайым заттардың экономикасы" бағдарламасы (басым жобаларды несиелендіру механизмі).

- Almaty Business " аймақтық бағдарламасы»;

- Жұмыспен нәтижелі қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған бағдарламасы "Еңбек»;

- "Almaty Finance" ЖШС және "Алматы "Микроқаржы ұйымы"ЖШС жеңілдікпен кредит беру.

Сондай - ақ, "Almaty Business-2025" кәсіпкерлікті дамытуға бағытталған аймақтық бағдарламасы барысында "Qolday"кәсіпкерлік орталығы құрылды.

Алматы қаласы әкімдігінің жанында барлық ШОБ қауымдастықтарын, кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі сараптамалық кеңесті біріктіретін Іскерлік кеңес тиімді жұмыс істейді. Шок-тің Қала үшін үлкен маңыздылығын ескере отырып, Алматыда осы секторға қолдау көрсетілуде. Сондай-ақ, шок проблемаларын шешу үшін Алматы қаласының әкімдігі "Qolday" кәсіпкерлік орталығын құрды, онда кәсіпкер 253 Мемлекеттік қызмет ала алады.

«Бизнестің жол картасы – 2025» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы».

Сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау: субсидиялау – бұл мемлекеттің кәсіпкерлердің несиелері немесе лизингтік мәмілелері бойынша пайыздардың бір бөлігін өтеу міндеттемесі. Несиенің максималды сомасы: 2,5 млрд. теңге; Кредиттің ең жоғары сыйақы мөлшерлемесі : номиналды ставкасы ҚР ҰБ базалық ставкасынан + 5% аспайтын кредиттер субсидияланады, оның ішінде (ҚР ҰБ базалық ставкалары – $9,25+5=14,25$):

- экономиканың басым секторларында 2 бағыт бойынша - номиналды сыйақы мөлшерлемесінің 40% (8,55% - кәсіпкер төлейді, 5,7% - субсидияланған бөлік);

- ИИДМБ-да айқындалған өңдеуші өнеркәсіптің басым салаларында: номиналды сыйақы мөлшерлемесінің 50% (7,125% - кәсіпкер төлейді, 7,125 % - субсидияланған бөлік;

Салалар: "Бизнестің жол картасы 2020" бизнесті қолдау мен дамыту бағдарламасының шарттарына сәйкес Бағдарламаның 2 бағыты - экономика секторы бойынша»

Субсидиялау мерзімі: 5 жылдан аспайды[2].

ҚР Премьер-министрі Асқар Маминнің төрағалығымен өткен Үкімет отырысы барысында бизнесті қолдау бойынша дағдарысқа қарсы шараларды іске асыру барысы туралы мәселе қаралды. ҚР Ұлттық экономика министрі Ә.Ирғалиев жасады. Ұлттық экономика министрі өз баяндамасында атап өткендей, пандемия және кәсіпкерлердің қызметі үшін жалғасып жатқан шектеулер жағдайында шағын және орта бизнесті қолдау ерекше өзектілікке ие болып отыр. Осыған байланысты, ағымдағы жылы "Бизнестің жол картасы 2025", "қарапайым заттар экономикасы" бағдарламалары, "Еңбек" және "Жұмыспен қамту жол

картасы" бағдарламалары, сондай-ақ айналым капиталын толықтыруға Ұлттық банкті жеңілдікпен кредиттеу бағдарламасы шеңберінде ШОБ-ты жеңілдікпен кредиттеу бойынша жұмыс жалғасуы туралы атап өтілді. Министр атап өткендей, несиелер бойынша соңғы мөлшерлеме жылдық 6% құрайды. Айналым капиталын толықтыруды қаржыландыру едәуір кеңейтілді, кредиттер сомасы ұлғайтылды, салалық шектеулер алынып тасталды, микро және шағын кәсіпкерлік субъектілеріне қолжетімді микрокредит беру іске қосылды. А. ж. бірінші жартыжылдығында 1 трлн теңгеден астам сомаға 31 мыңнан астам жоба жеңілдікті қаржыландыру алды. Оның айтуынша, экономиканың зардап шеккен секторларындағы кәсіпкерлерді қолдау үшін шок несиелерін қайта қаржыландыру жүзеге асырылуда. Экономикалық қызмет түрлерінің тізбесі кеңейтілді. Субсидиялау мерзімі 3 айға ұзартылды. Бұл мақсатқа бюджеттен 18,4 млрд теңге бөлінді. "Бизнестің жол картасы" және "қарапайым заттар экономикасы" бағдарламалары шеңберінде бизнестің жаңа жобаларын субсидиялау үшін шілде айында бюджеттен қосымша 13,2 млрд теңге бөлінді. Екі бағдарламаны қаржыландырудың жалпы көлемі 186,3 млрд теңгені құрады[3].

Сондай-ақ, қаржы министрлігінің берген мәліметін қарастырсақ, бизнеске жүктемені түбегейлі төмендету, оңтайлы және тиімді реттеу жүйесін қалыптастыру мақсатында кәсіпкерлік қызметті "таза парақтан" реттеудің жаңа тәсілдері қалыптастырылуда. Олар: мемлекет пен кәсіпкерліктің өзара іс-қимылының базалық қағидаттарын жетілдіруді, талаптарды белгілеу шарттарын, реттеушілік апелляция институтын, эксперименттік құқықтық режимді; міндетті талаптар тізілімін, есептілікті автоматтандыруды, мемлекеттік бақылауды жетілдіруді, бизнес үшін НҚА-ның кері күшін қолдануды болдырмауды көздейді. Министрдің айтуынша, қазіргі уақытта тиісті заң жобасы Парламентте қаралуда.

2020 жылы пандемияға байланысты төтенше жағдай мен карантиндік шектеулердің енгізілуіне байланысты халықты және ШОБ субъектілерін қолдау үшін 16 наурыз бен 1 қазан аралығындағы кезеңде банктік қарыз және микрокредит шарттары бойынша төлемдерді кейінге қалдыруды ұсыну жөніндегі шара алғаш рет іске асырылды. Халық пен бизнес үшін пандемия зардаптарының ауқымдылығына, сондай-ақ бұрын-соңды болмаған карантиндік шектеулердің енгізілуіне байланысты кейінге қалдыру экономиканың зардап шеккен салаларындағы барлық ШОБ субъектілеріне, сондай-ақ төтенше жағдай мен карантинді енгізу салдарынан қаржылық жағдайы нашарлаған басқа да қарыз алушыларға автоматты түрде берілді. Осы қолдау шарасының нәтижесінде экономиканың 12 саласы және экономикалық қызметтің 346 түрі қамтылды, ал 2020 жылғы 16 наурыз бен 1 қазан аралығында кредиттер бойынша кейінге қалдыру құқығын 12,5 мың адам пайдаланды[4].

ШОБ субъектілері 3 айдан 6,5 айға дейінгі мерзімге 209 млрд теңге сомасына. Ағымдағы жылғы 1 сәуірде Мемлекет басшысы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігіне және Ұлттық Банкке экономиканың зардап шеккен секторларында ШОБ кредиттері бойынша төлемдерді кейінге қалдыру мүмкіндігін пысықтауды тапсырды. Кәсіпкерлік субъектілерінің санаттарына байланысты кейінге қалдыруды берудің сараланған тәртібі көзделген. Төлемдерді кейінге қалдыру үшін микро және шағын кәсіпкерлік субъектілері кредиторға қаржылық жағдайының нашарлағаны туралы растайтын құжаттарсыз өтініш беруге тиіс болды. Кейінге қалдыру көрсетілген субъектілерге автоматты түрде беріледі.

Орта кәсіпкерлік субъектілері өтініш берген кезде карантиндік шаралардың қолданылуы салдарынан ұйымның қаржылық жай-күйінің нашарлағанын растайтын құжаттарды қоса беруге міндетті болды. Кейінге қалдыру мерзімі ШОБ субъектісінің таңдауы бойынша 30-дан 90 күнге дейін болды. ШОБ субъектісін таңдауға қарыз бойынша төлемдердің 3 балама кестесі ұсынылды: қарыз мерзімінің соңына дейін кейінге қалдырылған төлемдерді біркелкі бөлу түрінде, (2) қарыз мерзімін кейінге қалдыру кезеңіне ұлғайту не (3) қарыз алушының таңдауы бойынша төлемдердің өзге кестесі. Кейінге қалдыру кезеңінде

Қарыз алушыға қатысты талап-арыз жұмысы, мерзімі өткен берешекті өтеу қажеттігі туралы хабарлама, сондай-ақ кредитордың комиссиялар мен өзге де төлемдерді алуы тоқтатылды. Қызметі карантиндік шектеулердің салдарынан зардап шеккен қарыз алушылардың барынша көп санын кейінге қалдыру тетігімен қамту үшін Агенттік БАҚ-та ақпараттық-түсіндіру жұмысын жүргізді. Банктер мен МҚҰ зардап шеккен салалардан қарыз алушылар-ШОБ субъектілерін кредиттер бойынша төлемдердің мерзімін ұзарту мүмкіндігі туралы хабардар ету жөнінде шаралар қабылданды. Осы жылдың бірінші жартысында бизнес субъектілерінің экономикасы мен іскерлік белсенділігінің қалпына келуі 2020 жылғы шаралармен салыстырғанда неғұрлым жұмсақ карантиндік шектеулер жағдайында өтті. Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша әзірленген ШОБ субъектілерінің қолданыстағы барлық кредиттері бойынша пайыздық мөлшерлемелерді жылдық 6% - ға дейін субсидиялау тетігі шеңберінде экономиканың зардап шеккен секторларында 4 мың ШОБ субъектісіне 21,2 млрд теңгеге көмек көрсетілді. Сонымен қатар, О.Смоляков атап өткендей, банктер бизнес субъектілерімен бірлесіп, 2021 жылдың басынан бастап 114 ШОБ субъектілеріне 4 млрд теңге сомасына берілген қарыздар бойынша мерзімі өткен берешекті қайта құрылымдау бойынша іс-шаралар жүргізілді. Жеңілдетілген несие беру бағдарламасы (айналым қаражатын толықтыруға жеңілдетілген несие беру бағдарламасы, "қарапайым заттар экономикасы", Бизнесінің жол картасы - 2025) жұмыс істейді[5].

Қысқаша айтқанда, Өңірлік даму саясаты мыналарды қамтуы мүмкін: бәсекелестікке, дамуға дейінгі адами капитал мен инновацияларды қалыптастыру жеке сектор және нарықты реттеу. Әрине, мұнда бар аймақтық саясат саласындағы дәстүрлі проблемалар инфрақұрылыммен, дәстүрлі құралдар әлі де ойнайды маңызды рөл. Алайда, тәжірибе көрсеткендей, бұл құралдар, қалған элементтер енгізілген кезде олар жақсы нәтиже беруі мүмкін саяси стратегиялар, ал инвестициялық жобалар біртұтас салааралық өсу стратегиясы. Мысалы, физикалық инфрақұрылымға инвестиция салу жақсы нәтиже береді тиімділігін арттыруға бағытталған саясат шараларының болуы мүмкін.

«ҚазАгро» Ұлттық басқарушы холдингі» АҚ пайда болды, ол күні бүгінге дейін ШОБ-ты қолдаудың негізгі операторы болып табылады ауыл шаруашылығы (ауылшаруашылық) өнеркәсіп. сияқты құралдарды меңгерген несиелеу, ауыл шаруашылығы техникасы мен техникасын лизингке беру, ауыл шаруашылығы өнімдерін сатып алу және олардың экспорт, астық қолхаттарына кепілдік беру, маркетинг және консультативтік қолдау, бағдарлама бойынша инвестициялық субсидиялар «Агробизнес-2020», айналым қаражаттарымен, құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету ауыл шаруашылығы және балық өнімдерін қайта өңдеу, сондай-ақ ауыл шаруашылығы және мамандандырылған құрал-жабдықтар (ауыл шаруашылығы өнімдерін тікелей және форвардтық сатып алу), қаржыландыру микрокредиттік ұйымдар, ауылдық жерлердегі ипотека, сонымен қатар кең қаржылық емес қолдау нысандарының ауқымы. Осы кезеңде «Қазақстанның даму институты» АҚ өнеркәсіп (KIRI). Мақсатты индикаторларды талдау және бағалаумен айналысады ҮИИДМБ, салалық бағдарламалар мен аумақтарды дамыту, құру бағдарламалары Қазақстан Республикасының индустриялық бағдарламаларының мониторингінің ақпараттық жүйесі[6].

Болды әзірлеуге және сараптамаға жұмсалған шығындарды өтеуге уәкілетті арттыру, индустриялық-инновациялық жобаның кешенді жоспары кәсіпорын құзыреттері, технологиялық процестерді жетілдіру, өндірісті ұйымдастыру тиімділігін арттыру. Жалпы, жұмыста KIDI өнеркәсіптік саясатты бағалаудың кешенді тәсілін ұстанды ШОБ субъектілерін мемлекеттік қолдауды қозғайтын барлық мемлекеттік бағдарламалардың критерийлерін ескере отырып. бағытталған инновациялық кәсіпорындарға қаржылық қолдау көрсетті басқару мен өндірісті ұйымдастырудың прогрессивті әдістерін енгізу туралы өнімдер .«KAZNEX INVEST» АҚ – экспортты жылжыту агенттігі Қазақстандық өнімдер. Ақпараттық қамтамасыз ету, оқыту экспорттаушылар, өнімді экспорттау шығындарын өтеу, потенциалды

іздеу шетелдегі сатып алушылар, миссиялар ұйымдастыру, шетел көрмелері. «Қазақстандық мемлекеттік-жекешелік әріптестік орталығы» АҚ (МЖӘ). МЖӘ принциптерін оқытумен, жобалар бойынша кеңес берумен, ғылыми зерттеулермен айналысады МЖӘ институтын жетілдіруге бағытталған МЖӘ бағыттары[7]. Сонымен, мемлекеттік қолдаудың дамуының бұл кезеңі болуы мүмкін көптеген институттардың пайда болуының аумалы-төкпелі кезеңі ретінде сипатталады ШОБ-ты мемлекеттік қолдау. Ең маңызды мемлекеттің пайда болуы ШОБ дамыту бағдарламалары, қомақты қаражат бөлу мемлекеттік көздерден ШОБ дамыту үшін. Өте пайда болды «ҚазАгро» АҚ перспективалы даму институты, біздің ойымызша, қазақ экономикасына қажет, тарихи мал шаруашылығына бағдарланған, бірақ бірқатар себептер бойынша әлі де жоқ жұмыста тиімділікке қол жеткізу[8].

Жалпы алғанда, ШОБ-тың ЖІӨ-дегі үлесі 2020 жылы пайда болуының және табысты болуының арқасында өскенін көрсетіп, дамып келе жатқан даму институттарының жұмысы 20,6%-ға дейін өсті 2016 жылмен салыстырғанда 10,8%. ШОБ секторындағы жұмыспен қамту да өсті, 32% құрайды. Жұмыс істеп тұрған ШОБ субъектілерінің саны 82,2-ге өсті мың бірлікті құрап, 652,9 мың бірлікке жетті. 2010 жылға қарай. Екінші деңгейлі банктер саны 38 бірлікке дейін азайды. ШОБ үшін несиелер бойынша пайыздық мөлшерлемелер шамамен 12% құрады[9].

Моноқалаларда СОБ дамыту үшін 2012 жылы Бағдарлам қабылданды 2012-2020 жылдарға арналған моноқалаларды дамыту. Бағдарлама озине кирди мемлекеттік қолдаудың көптеген құралдары: төлемдік мөлшерлемелерді субсидиалау кредитор, өндірісті ашуға гранттар, әріптестік бағдарламаларды іске асыру қала құралы кәсіпорындармен несілендіру, жүргізу республикалық бюджет бюджет бюджеті Мен несие аламын жергілікті атқарушы органға жібереді.

Сонымен қатар, мамандардың пікірінше, елде ретсіздік байқалады тұрақты бақыланбайтын, қолданыстағы рұқсат алыңыз рұқсат беру құжаттарын ұлғайту, жауапкершіліктің болмауы берілген рұқсаттар бойынша теріс салдары үшін шенеуніктерді, алдың алудағы бұзаулықтар мен жазаларды аңықтаудың басым болуы болып табылады[10].

Зерттеудің өзектілігін қазіргі заманғы фактілер де растайды жаһандану мен ақпараттандыруға байланысты проблемалар жеделдетуді талап етеді ескі және пайда болған жаңа мәселелерді қайталамай шешу ескі проблемаларға жаңа проблемалар, сол арқылы оларды «қар кесектеріне» айналдырмайды, бірақ сонымен қатар актерлердің тиімділігін арттыру жолдарын іздестіру қолдау құралдарын қолдау және жетілдіру. Субъектілердің тиімділігін арттырудың объективті қажеттілігі және ШОБ-ты мемлекеттік қолдау құралдары тақырып таңдауын анықтады диссертациялық жұмыс, оның мақсаты, міндеттері, зерттеу объектісін қарастырдық.

Қолданылған әдебиеттер:

1.«Қазақстан-2050» Стратегиясы: Қазақстанның жаңа саяси бағыты мемлекеттер. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасының Жолдауы Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халқына: мақұлданды. 2012 жылғы 14 желтоқсан // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1200002050> 04.05.2018 ж.

2.Исакин М.А. Бюджеттің мақсатты көрсеткіштерін бақылау және бағалау тәсілдері бағдарламалар // Экономикалық талдау: теория және практика. - 2008. - № 10. – С. 48-

3.Нұрмағанбетов А.С. Мемлекеттік қолдау кәсіпкерлік: мәселелері мен даму жолдары // Баяндамалар жинағы жастарға арналған жыл сайынғы халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция ғалымдар «Интеллектуалдық көшбасшылық: Қазақстан дамуының жаңа кезеңі»: Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы.– Астана, 2016. – Т.1. – С.411-414.

4.Тайшықов Ж.Х., Бәкірбекова А.М. Күйі мен шаралары Қазақстан Республикасындағы шағын және орта бизнесті мемлекеттік қолдау // BULLETIN D'EUROTALENT-FIDJIP / КОНКОРД халықаралық академиясы (JIPTO басылымдары) (Romilly sur Seine). - 2014. - V.1. - С.86-90.

5.Асенова А.Е., Төлепбекова А.А. дамыту перспективалары туралы шағын және Қазақстандағы орта бизнес // Журнал «ЗАМАНАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЭКОНОМИКА / «РОСТ» ғылыми-өндірістік компаниясы .- Санкт-Петербург, 2013. - № 4(48). - С.329-334.

6. Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер (Салық кодексі) Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 10 желтоқсандағы N 99-IV Кодексі.

7. Абишева М. ПҚ шағын және орта бизнестің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мәселелері // Аналитикалық шолу. 2009. - № 2. -С. 55-62

8.Оны жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеумен бизнесті жүргізу үшін ортаны талдау / Профессор А.А. жетекшілігімен қызмет көрсету бойынша қорытынды баяндама. Аузана. Астана, 2011 ж.

9. Бейсенова Ж.Ж.Лизинг Қазақстанның агроөнеркәсіп кешенінің техникалық жүйесін жаңартудың инвестициялық ресурсы ретінде // ҚарМУ хабаршысы. Сер. экономика. 2009. No 3. - С. 146-152

10. Дауранов И., Рудецкий А., Шиянова Е. Бизнес-инкубаторлар – шағын кәсіпкерлікті қолдаудың негізгі институты // Кәсіпкер хабаршысы. 2001. N12. - С. 24-27.

UDK 33.338

ЭЛЕКТРОМОБИЛЬДЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘСЕРІ

Сүйеніш Қуаныш, Экономика-31

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Астана қаласы, Қазақстан

Kuanish.18@list.ru

Ғылыми жетекші- Азатбек Т.А.

Электромобильдер өндірісі біздің ғаламымызда пайда болғаннан бастап, жоғары деңгейде дамып келеді. 1891 жылы америкалық инженер Уилльям Моррисон ең алғашқы электромобильді құрастырып шығарды. ХХ-ғасырда Еуропаның алып қалаларында электр қуатымен жүретін көліктер саны 15-тен асқан. Бірақ, олардың жылдамдығы мен күш-қуаты жанармай арқылы жүретін көліктерге қарағанда аз болды. Одан артық жылдамдықты үдетуге мүмкіндігі жетпегендіктен, электромобильдердің алғашқы нұсқалары прототип күйінде қалып қоя берді. Бірақ, жаңа инновациялық дамудың іргетасы қаланған болатын. Электромобильдердің дамуына және олардың жаппай қолданысқа енуіне мұнай саласындағы алыптар кедергі болғаны жиі айтылады. Себебі, халық жаппай электрмен қозғалатын көліктерге ауысса, бензин сатылмай, мұнай саласындағы кәсіпкерлер дефолтқа ұшырайды.

Электрлік көліктердің артықшылықтары

Электрлік және гибридіті көліктердің қоршаған ортаға тигізетін пайдасы айқын көрінгенімен, оларды айта кеткен жөн.

- Электрлік көліктер энергияны үнемдейді.
- Шудың ластануын азайту
- Түтіндер жоқ
- Тікелей шығарылатын парниктік газдар жоқ
- Ауаның ластануы жоқ